

Zadruga.

List za združništvo in kmetijstvo.

Last in glasilo „Zadružne Zveze“ v Celju.

Izhaja vsakega 15. v mesecu. Stane na leto 4 K. Uredništvo in upravništvo je v Celju, Schillerjeva cesta 3. Rokopisi se ne vračajo. Naročnina se pošilja »Zadružni Zvezi« v Celju. Cene inseratov po dogovoru. Interurb. telefon štev. 3. Poštnohran. račun št. 72.539. Ponatisi dovoljeni le z navedbo vira.

VSEBINA: Avstrijska zadružna blagajna. — Borza v vojni in pred mirom. — Funkcija je dolžnost. — Samopomoč češkega naroda na gospodarskem polju. — Za javno varnost: — Kmet in davčna oblast. — Dovoljeno nakupovanje krompirja pri sorodnikih. — Koliko je še živine na Štajerskem? — Pravni kotiček. — Književnost. — Zadružne in gospodarske novice. — Blagovni promet.

Avstrijska zadružna blagajna.

Drž. zakonik št. 259 z dne 24. jul. 1918 je pri nesel naredbo o ustanovitvi Avstrijske zadružne blagajne: „za pospeševanje zadružne izmenjave denarja in kreditnega poslovanja“. Za njene obveznosti jamči država. Upravičena je izvrševati sledeče posle:

1. dovoljevati posojila in druge kredite zadružnim zvezam, denarnim in kreditnim zadrugam; 2. prevzeti denar na tekoči račun, proti vložnim knjižicam, blagajniškim listom in v žirovnem prometu; nabavljati, oddajati in jemati v zastavo čeke, menice, efekte in kupone ter inozemska plačilna sredstva; dovoljevati posojila proti drugim ročnim zastavam; najemati posojila z ali brez zastave, kakor tudi oddajati lastne akcepte; sprejemati v varstvo in upravo vrednostne papirje in vrednostnine; izvrševati vsakovrstno poslovanje v zadružne in skupnogospodarske namene; prevzeti poroštva in zalagati kavcije; izvrševati revizijo knjig in poslovanja in prevzemati zaupna poverila; 3. na podlagi lastnih posojilnih terjatev do zadružnih zvez ali na podlagi posojilnih terjatev zvez do včlanjenih zadrug, ki jih le-te odstopijo in prevzemo zanje jamstvo, kot porokinje in plačnice, izdajati dolžna pisma do višine teh terjatev. Upravičena je izdati tudi dolžna pisma do imenske vrednosti 10 milijonov kron za terjatve enake vrste, ki jih misli šele pridobiti, če posebej založi imensko vrednost enake višine v gotovini ali v pupilarno varnih papirjih v kritje teh dolžnih pisem pod sozoporo državnega komisarja.

Upravičena je, v kolikor terja za kontrola kreditne sposobnosti in poslovanja njen kredit vporablja-jočih zvez in zavodov, pregledovati pri njih samih in

pri včlanjenih posameznih organizacijah knjige in druge zapiske in vpogledati v vse panoge poslovanja.

Avstr. zadružno blagajno upravlja in zastopa na zunaj ravnateljstvo, ki obstoji iz predsednika (imenuje in odpokliče ga cesar na predlog finančnega ministra), iz enega do treh ravnateljev in enega generalnega tajnika, ki jih imenuje in odpokliče finančni minister v sporazumu s poljedelskim in ministrom za javna dela.

Kot svetovalstvo v načelnih vprašanih poslovanja Avstr. zadr. blagajne se določa generalni odbor izvedencev, katerega člane imenuje finančni minister v sporazumu s prizadetimi ministri, pri čemur se morajo zadružne zveze, ki so z avstr. zadr. blagajno v stalni poslovni zvezi, predvsem upoštevati.

Nadzorstvo vodi finančni minister, ki imenuje za neposredno izvrševanje nadzorstva posebnega državnega komisarja.

Država podeli blagajni neodpovedljivo vlogo 35 milijonov kron, od teh 25 milj. kron v gotovini in 10 milj. kron v 5 1/2% kratkodobnem državnem posojilu.

Za dobo 10 let ji dovoli država vnaprej obratni prispevek 200.000 K letno. Blagajna je prosta pridobinskega in rentnega davka.

To je kratek izvleček iz naredbe.

Glavni namen blagajne je predvsem razbremenitev avstro-ogrske banke po sklepu miru, ko se račun z gotovostjo, da bodo pri kmet. kreditnih zadrugah vlagatelji v velikem obsegu dvigali vloge in člani iskali kredita. Dalje bo njena naloga, po možnosti izravnati razliko med zadrugami, ki bodo pri tem navalu posebno občutno prizadete in onimi, ki jim bo tudi v tem času ostajal odvišni denar. Sploh bo skušala preprečiti, da bi razburjenost, ki bi jo utegnila povzročiti nepripravljenost ali nesposobnost kake zadruge ali celo zadružne zveze v tistem času, zavzela večji obseg in oškodovala celokupno zadružno organizacijo.

Avstr. zadr. blagajna ima sicer značaj posebne pravne osebe, vendar je popolnoma državni zavod. Zastopniki zadružnih organizacij nimajo pri blagajni ni-

česar govoriti in odločati, po naredbi jim je zagotovljeno samo, da jih mora finančni minister pri imenovanju članov generalnega odbora izvedencev predvsem vpoštevati. Ta generalni odbor izvedencev pa ima samo posvetovalno pravico.

Avstrijska zadružna blagajna torej ne predstavlja organično zrasle krone našega zadružnega drevesa, ampak birokratično streho nad tem drevesom iz tujega lesa. Birokraciji ni izročen le zavod sam, ampak tudi zadružne organizacije, ki bodo iskale pri njem kreditne pomoči. Avtonomnost zadružništva ne pride do veljave. Kljub splošno priznanim neuspehom osobito na gospodarskem polju je država pri tem zavodu vztrajala pri svojem skrajno birokratičnem stališču, kar bo imelo za posledico hladnost zadružništva napram zavodu.

* * *

Beležimo na tem mestu zanimivo vest, da so se 3. t. m. posvetovali na Dunaju zastopniki slovanskih zadrug ter so sklenili resolucijo, v kateri odločno protestirajo proti ustanovitvi avstrijske zadružne blagajne ter pozivajo slovanske poslance, naj z vsemi sredstvi delujejo na to, da parlament odreče dovoljenje za nje ustanovitev.

* * *

Organ češke zveze kmetijskih zadrug na Češkem, „Zemědělské a družstevní listy“, piše o zavodu med drugim sledeče: „Ena izmed priljubljenih misli vladnih krogov dunajskih je, utrditi gospodarski centralizem in ga uzakoniti tudi za dobo po vojni.“

Že to zadostuje, da češko zadružništvo mora zavzeti napram ustanovitvi avstr. zadr. blagajne naravnost odklonljivo stališče. Misel na lastno državnost češko-slovaškega naroda je prešla tako v kri in mozeg vsakega češkega človeka, da moramo podobne ustanovitve smatrati za prehodne prikazni, ki so v nasprotju z uresničenjem samoodločbenega prava narodov.“

„Zavod je ustanovljen kot državni zavod in ne kot končna zgradba samopomočne zadružne organizacije. Ustanovljen je bil, ne da bi bile posamezne zveze mogle pred ustanovitvo zavzeti svoje stališče. Po vzorcu skoro vseh central, brez sodelovanja interesiranih krogov, naravnost proti stališču njih velikega dela, torej brez zaupanja zadrug, za katere je bil ustanovljen. Ponavlja se usodna napaka vse gospodarske politike tekom vojne: ustanovljajo se zavodi z ogromno gospodarsko močjo brez sodelovanja in zaupanja prizadetih.“

„Ako naj zadr. blagajna izpolni nalogo, za katero jo je vlada ustanovila, bi morala imeti zaupanje zadrugnih zvez, za katere je v prvi vrsti ustanovljena. Že iz izjav, ki so jih dozdej podale posamezne zveze, je razvidno, da tega zaupanja v znatni meri nima in ne bo imela.“

„Gre za državni zavod, ki bo voden in upravljan popolnoma neodvisno od zadružne organizacije; sveto-

valstvo, ki ga imenuje finančni minister, lahko podaja nasvete, katerih pa se ni treba držati; nadzorstvo ima finančni minister. Upravlja zavod ravnateljstvo, kateremu predsednika imenuje cesar, tri člane in glavnega tajnika finančni minister. Torej popolnoma po vzorcu pruske zadružne blagajne, in v zavodu odloča državna birokracija.“

„Blagajna lahko daje kredit ne le zadružnim zvezam, ampak tudi zadrugam, ki so pri njih včlanjene, naravnost; s to določbo, ki posega neprijetno v stavbo organizacije zvez, mnoge izmed teh že poprej niso soglašale in tudi danes ne morejo soglašati. Tem pomembnejša pa je pravica blagajne, da sme zahtevati od zvez in zavodov, ki vporabljajo njen kredit, da pravila in poslovna določila uredijo po njenih zahtevah. Baš ta pravica je bila pri pruski zadružni blagajni povod, da sta obe glavni zvezi v Nemčiji opustili svoje zveze z njo, ker sta branili avtonomijo zadružne organizacije proti prevelikim zahtevam državne blagajne.“

„Gotovo je, da bo po vojni veliko povpraševanje po kreditu in da bodo vlagatelji svoje prihranke v znatni meri dvigali. Toda celo to vprašanje je tako važno in usodepolno, da se ne bo moglo rešiti z zavodom, ki bo gospodaril s 35-milijonsko državno vlogo.“

Dviganje vlog in potreba kredita po vojni bo odvisna v prvi vrsti od razrešitve usode avstrijske valute po vojni. Za reševanje takega problema pa sredstev, kakoršno je zadružna blagajna, niso zadostna.

Stojimo pred velikim in groznim vprašanjem, katerega razrešenje bo imelo globok vpliv na ustroj gospodarskih razmer v celi državi. Saj je že današnje stanje tega vprašanja docela drugačno nego je bilo pred vojno.

Mar na Dunaju nihče na lastnem telesu ne opazi, da denar kot posredovalec izmenjave blaga izgublja vedno več veljave in da torej, če denar ne bo imel te veljave, ne bo nikdo po njem spraševal, bodisi si že v obliki kredita ali v obliki vlog?

Če kdo hoče kredit, ga hoče za to, da mu dovoljena denarna sredstva omogočijo si preskrbeti gotove gospodarske predmete (stroje, živino, gnojila, delavce). Kaj ne vidi na Dunaju nihče, da že sedaj vsega tega kmet skoro sploh več tudi za denar ne more dobiti?

Narodno gospodarstvo je treba že sedaj presojeti s čisto drugega vidika, nego smo bili vajeni pred vojno. Nastali so popolnoma drugi pogoji za zamenjavo blaga za blago, popolnoma druga bremena so naložena državi, zato morajo biti tudi sredstva za rešenje problema o finančnem gospodarstvu po vojni popolnoma drugačna.

Zdi se pa, da so gotovi krogi ostali slepi za vse te prikazni, ki so izpodkopale marsikatero stavbo iz mirnih časov in vsled katerih so mnoga sredstva, ki so v mirnih časih bila v polni veljavi, izgubila svoj smisel.

Ti krogi z občudovanja vredno vztrajnostjo delajo dalje na svojih načrtih, ne da bi opazili, ali predpostavljajo njihovih načrtov še veljajo ali ne.“

„Kar velja za valutno vprašanje, velja predvsem tudi za vprašanje vojnih posojil.“

„Češke zadruške zveze so v mejah svojih sredstev storile vse, da bi svoje velike prebitke naložile čim najbolj mobilno, da bodo mogle potrebi zadrug po vojni v polni meri zadostiti.

Vloge pri čeških zvezah so znašale koncem leta 1916 135.866.688 K, njih blagajniške gotovine, vrednostni papirji in vloge v bankah pa 117.993.609 K. 87% vseh vlog je bilo torej popolnoma mobilno naloženih. Zveze bodo torej zahtevam vlagatelja v slučaju potrebe lahko v polni meri zadostile. Če bi se pa šlo za abnormalne kredite, ki bi jih zveze ne zmogle, ali bo pač mogla avstr. zadruga blagajna s svojimi bornimi 35 milj. K državne vloge, ki v primeri s 25 milijardami bankovcev ne pomenijo ničesar, dobiti pri avstro-ogrski banki cenejši kredit nego zveze?“

V istem smislu pišejo tudi ostali češki zadrugi časopisi. Mnenju čeških zadrugarjev se morajo v interesu zdravega zadrugištva in v interesu avtonomije njegove pridružiti gotovo tudi slovenske zadrugi organizacije. Kratko; novo ustanovljena avstrijska zadruga blagajna je plod slepega avstrijskega birokratizma, ki se tudi v gospodarskih vprašanjih še vedno stavi na absolutistično stališče, ki zaupa samo uradništvu, vse druge ljudi pa smatra za nesposobne in težkim sodobnim nalogam nedorasle; je plod nemškega političnega kurza, ki tudi v tem strogo gospodarskem vprašanju gre za tem, osredotočiti bogate vire slovenskih denarnih zavodov v nemško-birokratskem zavodu in te vire odpreti nemškim pokrajinam, dočim si za obnovo po vojni uničenih in opustošenih naših pokrajin moramo ustanavljati Slovani lastne organizacije, ker od države ustanovljene skrbe v prvi vrsti za naseljevanje nemštva in ne za podpiranje domačinov-beguncev, ki so izgubili skoro vse.

Naše zaupanje v delovanje nemško-vladne birokracije je že davno padlo pod ničlo in tako smo tudi napram avstr. zadrugi blagajni le hladni opazovalci.

Borza v vojni in pred mirom.

Vojna je preobrazila vse naše gospodarsko življenje. Mogočno je uplivala tudi na borzo; sedajni borzni trg sloni na popolnoma drugačnih temeljih kot oni pred vojno. Odkar je v Avstriji odprt borzno-privatni trg, smo videli, da so cene vrednostnim papirjem — izvzemši državne novejšje obligacije! — nenavadno rasle. Cena borznim vrednotam je pred vojno le tedaj narasla, če se je dotični zavod ozir. podjetje lepo razvijalo in je bilo pričakovati zvišanja njegovih dividend. Med vojno pa so se delnice vedno dražile, celo delnice

takih podjetij, ki sploh že leta niso izplačala nikakih dividend in so imela celo mnogo škode na investiranem kapitalu (n. pr. paroplovne družbe i. dr.). Tik pred bolgarskim polomom so dosegle bajne višine. Vzrok neprestanemu dviganju cen je iskati ponajveč v tem, da so obiskovalci borz vočigled vedno večji množini papirnatega denarja in vedno padajoči vrednosti avstrijskega denarja se skušali iznebiti tega papirja in ga zamenjati za delnice, ki imajo vsaj neko realno vrednost. Takšno presojanje papirnatega denarja ni bilo neopravičeno, če pomislimo, da ga je sedaj nad 27 milijard v prometu, dočim je zlata v avstro-ogrski banki komaj za 300 milijonov ter so državne finance ob robu propada. Vpoštevati je treba tudi notranje stanje države: večina narodov, stoječih na enakih ali še višjih kulturnih stopnjah kot doslej vladajoča naroda Nemcev in Madžarov, zahteva popolno samostojnost. Razmere so nejasne in kapital stoji pred velikim vprašanjem novih narodnih držav, ki bodo svoje gospodarske, denarne razmere uredile po svoje, po svojih narodnih potrebah in željah in ki se bodo kolikor mogoče skušale otresti sorodstva s sedajnimi denarnimi razmerami.

Vsak skrben kapitalist je vsled tega skušal investirati svoje premoženje v delnice; drug jih je dražil drugemu. Tako kombiniranje je postalo splošno pravilo in je ovrglo vse prejšnje principe.

Po kapitulaciji Bolgarije je upanje na mir postalo jako veliko in splošno se računa s skorajšnjim koncem vojnih grozot. Tako pričakovanje miru je tudi v prejšnjih dobah vedno povzročilo na borzi padanje cen. Tudi sedaj (dasi je dozdej računala s čisto drugačnimi pravili!) se je morala borza podvreči staremu principu. Na vseh borzah je nastala silna deruta, ki se še ni popolnoma pomirila, dasi so vladni krogi pomirjevalno uplivali.

Danes, ko tekom par ur preživljamo dogodke, kakoršni so se v prejšnjih dobah odigravali tekom desetletij, je položaj tudi na denarnem trgu od dneva do dneva drugačen. V časih, ko je računati v dogledni dobi z ustanovitvo več narodnih držav iz dozdejne Avstrije, je težko presojati tržno vrednost papirjev. Mnoga podjetja, ki so morda dobro situirana in brez konkurence, bodo morebiti v dogledni dobi iz narodnih ozirov bojkotirana, dočim bodo druga, v narodnih rokah ležeča, deležna obilne podpore. Odtod rezerviranost na borzi.

Funkcija je — dolžnost.

Je slaba stran mnogih ljudi, da si žele javnih funkcij. Gospod župan sem, gospod blagajnik tja, gospod predsednik sem, gospod svetovalec tja, samo da je nek „okrasek“ imena, ki je mnogemu ljubši nego ime samo. Takemu človeku se zdi, da mu naslov „gospod župan“ in podobno povsod odpre vrata. Pokličič takega človeka za gospoda Dobrino, pa ne bo slišal; če ga pa pokli-

češ za gospoda načelnika, postaneš njegov dosmrtni prijatelj. Posebna bolezen je to pri mnogih ženskah, ki se naravnost zlijejo z naslovom svojega moža v eno in že prvi dan nočejo poznati svojega domačega imena, ampak so „gospa županja“, „gospa ravnateljeva“ itd.

Vse to bi seveda nič ne pomenilo, če bi ne bilo v notranji zvezi s funkcijo samo. Pa pri večini takih ljudi je žalibog dejstvo, da si ne žele dela, ki je s funkcijo spojeno, da ne kažejo posebne gorečnosti za posel, ki ga s funkcijo prevzamejo, ampak se jim gre le za naslov, izvirajoč iz funkcije: to je: ne ločijo nalog funkcije od naslova.

Z istim pojavom se srečamo večkrat tudi pri naših kmečkih zadrugah, dasi hvala Bogu redko. Tudi v naših zadrugah so funkcionarji, ki so zapisani samo v zapisnikih občnih zborov in v seznamu odbornikov, če pa revidiraš delovanje zadruga, če preskušaš razvoj in napredek njenega gospodarjenja, pa zastonj iščeš imena teh funkcionarjev in zaman sledove njih sodelovanja v življenju zadruga. In ponekod so to funkcionarji, ki bi po pravilih in po važnosti funkcije imeli biti na vodilnem, na najbolj odgovornem mestu.

Sprejeti funkcijo zaradi funkcije in samo zaradi naslova je na škodo zadrug in na škodo funkcionarjev samih. Zadruga potrebujejo pridne in vestne funkcionarje, ki v funkciji vidijo odgovorno nalogo. Zadruga niso mrtvi predmeti, ampak živ organizem, ki ima za predmet svoje eksistence važno delo v javnem interesu. Naslov vodilnih odbornikov je le zunajna označba njih delovanja v zadrugi sami in to delovanje je važen del našega gospodarskega stremljenja; zakaj nikdar ne trdimo brez povoda (kar je tudi splošno priznано), da je združništvo eden glavnih pogojev gospodarske osamosvoje slovenskega naroda.

Poleg javne važnosti funkcij v naših zadrugah pa ne smejo odborniki pozabiti na osebno važnost in na lastno odgovornost, katero so s funkcijo prevzeli v smislu pravil in zakona kot naravno posledico javnega pomena. Odborniki so odgovorni članom in bodočnosti za to, kako se razvija delovanje zadruga, izročeno njihovi skrbi, in ta odgovornost se tiče naravnost njihovega žepa (neglede na čisto ime!), zakaj dolžni so iz svojega povrniti gotovo zakriviljene škode zadruga.

Sprejete funkcije ima torej za predpogoj popolno zavest vseh dolžnosti, ki iz funkcije izvirajo. Funkcija ni samo izraz zaupanja, ampak vrsta važnih dolžnosti in zahteva po njih resnem izpolnjevanju.

V tem oziru tudi člani zadrug niso brez krivde, zakaj člani so, ki edini imajo pravico, na občnih zbore poveriti funkcije. Kdor pa ima vpogled v volitve funkcionarjev pri zadrugah, ve, da se jim posveča premalo resnosti. Volitve so navadno zadnja točka dnevnega reda in navadno je pri njih že le malo članov navzočih. Smatrajo se za nekako postransko stran. Člani bi se morali zavedati, da v roke funkcionarjev polagajo delovanje in usodo zadruga, in morali bi voliti le osebe,

ki niso samo sposobne, ampak tudi voljne izpolnjevati dolžnosti, spojene s prevzeto funkcijo. Člani s tem koristijo nele zadrugi in sebi, ampak tudi izvoljenim funkcionarjem samim.

S tem ni rečeno, da so navedene razmere splošne. Razvoj našega združništva kaže, da v njega vodstvu ne manjka sposobnih in delavnih ljudi. Vendar pa so tudi funkcionarji, kakoršne smo pravkar naslikali. S.

Samopomoč češkega naroda na gospodarskem polju.

Nedavno se je ustanovil v Pragi „deželni gospodarski svet za Češko“, nedolgo potem pa v Brnu „deželni gospodarski svet za Moravsko“. V obeh so zastopane vse češke stranke. Iz pravil obeh svetov je razvidno, da se gre za dalekosežno samopomožno akcijo češkega naroda: brezno, katero se je odprlo med potrebo naroda in med onim, kar narod resnično dobiva na prehrani in potrebščinah, je treba premostiti ter obvarovati narod pred gospodarsko, moralno in kulturno izgubo, pred gladom in poginom.

Na čelu gospodarskega sveta v Pragi stoji voditelj češke agrarne stranke Anton Švehla, na čelu onega v Brnu pa predsednik Češkega Svaza František Stanek, istotako eden izmed voditeljev agrarne stranke. Češki agrarci hočejo s tem pokazati, da hočejo z vsemi svojimi silami in zmožnostmi pomagati češkemu ljudstvu, ki ne proizvaja živil, dali so vzgled češkemu kmetu, da ne sme trdo in brezsrčno gledati, kako narod strada, trpi bedo in izumira. Stranka hoče gledati, ali so se vsi češki kmetje, posestniki, producenti na deželi podvrgli narodni disciplini, ali niso zašli v vrsto oderuhov in brezsrčnih špekulantov. Končno hoče stranka to, kar češki kmet pridelal, nakloniti v prvi vrsti češkemu narodu.

Z vojno je izginila zavednost, pravičnost in moralnost ter je oderuštvo z vsemi najsurovejšimi živalskimi instinkti vedno globlje prodiralo v vrste ljudstva, brez ozira na narodnost in razrede. Avtoriteta države, vlade in vladnih organov je popolnoma prenehala ali pa je bila preslaba pred surovostjo in brezobzirnostjo oderuhov, ni se brigala za ubogo ljudstvo in tako so oderuhi postali država v državi. To velja v prvi vrsti za židovske centrale, to „nedosegljivo“ nemško organizacijo. Razmere posebno za Slovence so postale vedno bolj zamotane in težavne.

Že sedaj čutimo posledice grozne vojne, ne le v popolnem polomu aprovizacije in razdeljevanja potrebščin, marveč tudi v ogromni socialni, нравni in kulturni propasti, ki stoji pred nami v polni grozi. Naloga vseh mislečih in čutečih ljudi, posebno voditeljev je, najprej privedi narod čez polje bede, gladu in smrti v solnce in novo življenje svobode z najmanjšimi izgubami na ljudstvu, na kulturi in moralnosti. To doseči

hočejo češke narodne organizacije potom navedenih zavodov.

Dunajska vlada je sprejela ustanovitev navedenih organizacij z mržnjo in nevoljo. Birokrat išče za vsakim podjetjem politiko, nacionalizem, neprijateljstvo proti vladi itd. Pa to je vseeno. Nas mora le veseliti, da je češki narod storil velik korak naprej na polju gospodarske samopomoči v imenu demokracije, kulture in morale.

Za javno varnost.

Narodni Svet na Štajerskem je z ozirom na sedajni položaj razposlal na vse občine naslednji oklic:

„Varnost v vseh občinah na Spodnjem Štajerskem je vedno manjša. Treba je vzdrževati v teh resnih časih povsod red in skrbeti za varnost imetja in življenja. Ker ne zadoščajo varnostne odredbe in bi zlasti v kritičnih dnevih ne bilo mogoče povsod potom oblasti vzdrževati javnega reda, opozarjamo vse župane slovenskega Štajerja na njih dolžnost, da vse ukrenejo, kar je le mogoče v svojem delokrogu in izvrše vse priprave za slučaj kakega nemira od strani dezertarjev, tatov, roparjev in raznih klatežev, da uduše takoj vsak poskus motiti javni red.

Zato opozarjamo župane, občinske svetovalce, uplivne in ugledne može na odlok c. kr. namestnije z dne 3. sept. 1914 št. 7-202-1, s katerim se je naložila županom naravnost dolžnost, da ustanovijo posebne straže. Kakor nam je znano, se še to v občinah dosedaj ni povsod izvršilo; priporočamo nujno organizacijo straž v ta namen, da smo pripravljeni na vse mogoče slučaje.

Zato svetujemo:

1. Ustanovitev prostovoljne javne straže v vsaki občini in v vsakem kraju, obstoječe iz najmanj 10 zanesljivih mož. Orožne liste za stražnike dobi župan glasom odloka na okrajnem glavarstvu takoj. 2. Župan določi, da se vrstijo posamezniki v službi in nemudoma obvestijo župana in druge določene stražnike v slučaju potrebe skupne obrambe. 3. V slučaju večjega skupnega napada od strani klatežev je treba klicati pomoči naj si bode z znamenjem platzvona ali jezdec, kolezarji in z odposlanci od hiše do hiše in obvestiti takoj varnostne oblasti. 4. V slučaju političnih izgredov naj se na katerikoli način z največjo hitrostjo obvesti vodstvo Narodnega Sveta v Mariboru (poslanec dr. Verstovšek).

Slovenski župani, storite svojo dolžnost in čuvajte s svojimi rojaki in sosedi slovenski dom, slovensko posest, imetje in življenje!

Narodni Svet za Štajersko.“

Kmet in davčna oblast.

Davčni oddelek nekega okr. glavarstva je več kmetom vrnil napovedi za dohodninski davek v svrhu dopolnila, češ da so dohodke prenizko napovedali. Baje so vsled izredno ugodnih gospodarskih razmer zadnjih let, osobito vsled današnjih visoko nad maksimalne cene segajočih dohodkov dosegli velike dobičke.

Neoporečno izračunanje pridelovalnih stroškov kmetijstva ter priznanih cen je pokazalo, kako je neresnično mnenje, da so vojne razmere dale kmetijstvu bogat dobiček. To v nekmetijskih krogih zelo razširjeno mnenje je zidano na neopravičenem posplošenju slučajev, ko so posebno ugodne razmere marsikateremu kmetovalcu res pripomogle do visokih dohodkov. V rešnici pa je to bilo mogoče le redkemu kmetu. Če je kmet ostal doma, če je imel dovolj delavnih moči, če mu je bila puščena potrebna živina, če je dobil potrebna umetna gnojila in primerno semenje, če je imel inventar v redu in mu ni trebalo enega in drugega dokupiti, in če so končno vremenske razmere bile ugodne, je seveda imel primeren dobiček. Če je le eden teh pogojev manjkal, je že šlo navzkriž; če pa jih je manjkalo več, je dostikrat gospodaril z izgubo. Bogata denarna sredstva, s katerimi so mnogi kmetje razpolagali, so imela svoj izvor mnogokrat v tem, da so kmetje spreminjali svoj obratni kapital v denar; ta kapital pa se je odtegnil gospodarstvu in se ni mogel z ničemur nadomestiti. Ko bo trebalo ga nadomestiti in spraviti gospodarstvo zopet v dobri položaj, bodo potrebna tako visoka plačila, da dozrajni prihranki ne bodo zadostovali.

Reklo bi se, krivo soditi dejanske razmere, če bi kdo hotel trditi, da ima vsak kmetovalec velike dobičke. Vojno gospodarstvo stavi poklicno veselje našega kmeta na trdo preizkušnjo; občutek, da ne najde zasluzenega priznanja, ne razumevanja za lastno potrebo, ne varstva zoper osovraženje, vzame kmetu zaupanje do oblasti. Z neopravičenimi očitki kmetovalcem, da dohodkov ne navajajo v resnični izmeri, se izpodkpujejo temelji poštenosti in resnicoljubnosti našega kmeta. In to gotovo ni naloga oblasti, tudi ne davčnih.

Dovoljeno nakupovanje krompirja pri sorodnikih.

Štajerska namestnija je izdala naredbo, s katero je omogočeno nakupovanje krompirja pri sorodnikih, seveda s tozadevnim dovoljenjem. Kot sorodniki pridejo v poštev: ded ali babica, starši, otroci, vnuki, bratje in sestre, strici in tete, nečaki in nečakinje, tasti in tašče, svaki in svakinje. Pridelovalec krompirja sme prodati kakemu gori navedenemu sorodniku le tisto množino krompirja, katere mu ni treba oddati. Nakupiti se sme za osebo po 100 kg za celo dobo do novega pridelka.

Nakupovalec mora oddati vse nakaznice za krompir ter nima pravice, da bi dobil krompir še od kake druge strani. Ta množina velja tudi za osebe, ki opravljajo težka dela.

Prošnje za nakupovanje krompirja pri sorodnikih je vlagati na vojni žitno-prometni zavod (podružnica v Gradcu) do 2. nov. 1918. Prošnji je priložiti: 1. nakaznice za krompir z naznačenim imenom; 2. pisemski zavitek z razločno napisanim naslovom prosilčevim ter z znamko za 20 vin. (oziroma 45 vin. za priporočeno pismo). V ta zavitek je djati nakaznice za krompir.

Prošnja mora vsebovati: 1. ime in bivališče prošnjikovo; 2. označbo, kje ima pravico dobiti krompir na nakaznice; 3. število oseb, katere ima na prehrani; 4. množino krompirja, katero želi nakupiti pri sorodnikih; 5. ime in bivališče dotičnega sorodnika, kjer namerava krompir kupiti; 6. označbo sorodstvenega razmerja do dotičnega pridelovalca (splošne označbe n. pr. sorodnik itd. so neveljavne; 7. kraj, iz katerega, in kraj, v kateri se bo prevažal nakupljeni krompir; 8. potrdilo županstva občine, v kateri je bil pridelan nakupljeni krompir in sicer v tem smislu, da je dotični, ki proda sorodniku krompir, sam pridelal ta krompir, ter resničnosti sorodstva.

Vsakdo, kdor je prodal svojemu sorodniku krompir ter dobil tozadevno oblastveno dovoljenje, prejme potrdilo o prodaji od okrajne politične oblasti.

Naročajte in širite „Zadrugo“! Dopisujte v svoj strokovni list!

Koliko je še živine na Štajerskem?

Ravnatelj štajerske podružnice vnovčevalnice živine v Gradcu, Fritz Schneider, priobčuje zanimive statistične podatke o stanju živine na Štajerskem. Dne 4. maja 1916, t. j. ko je bil proglašen monopol živine, je bilo v deželi še 732.000 goved. Do 21. aprila 1918 se je vzelo v svrhu klanja 395.549 goved (brez telet, prodanih od sesca). To znaša 54% živine ob začetku monopola. S tem se je stanje živine zmanjšalo za 180.000 glav ali povprečno za 25%. Po starosti razdeljena, se je živina zmanjšala: mlade živali pod 1 letom za 187.000 glav ali 11%, junci čez 1 leto 9000 ali 41%, telice čez 1 leto 42.700 ali 46%, eno- do dveletni mladi voli 30.000 ali 57%, povprečno živali, ki še rastejo, za 33%. Starejša živina pa se je zmanjšala: krave 31.000 ali 11%, dve- in triletni voli 14.000 ali 31%, čez triletni voli 34.000 ali 51%, skupaj odrasle živine za 79.000 glav ali 20%. Odrasla živina je torej padla za eno petino, mlada živina za eno tretino.

Danes šteje dežela še 552.000 glav govedi, po priliki toliko, kakor o priliki prvega štetja živine na

Štajerskem leta 1857. Ta živina se razdeli na 125.000 živinorejcev. Povprečno prideta torej na vsakega živinorejca dve govedi.

Ravnatelj Schneider trdi, da je število živine pri srednjih in veleposestnikih padlo za 33—66%, dočim so mali posestniki, ki so imeli v začetku po eno ali dve glavi, ostali pri starem.

Povprečna teža zaklanih govedi na Štajerskem je znašala leta 1916 455 kg (zaklanih 102.729 glav), leta 1917 375 kg (zaklanih 218.770 glav), leta 1918 v januarju 340 kg, v februarju 300 kg, v marcu 260, v aprilu 260, v maju 280 in v juniju 260 kg. Povprečno v šestih mesecih 113.646 glav s povprečno težo 280 kg. Povprečna teža oddane živine je torej padla od leta 1916 na 1917 za 18%, od leta 1917 na 1918 pa za 21%, ali od leta 1916 do leta 1918 za 39%. Danes dobavlja za skupno armadno potrebščino Ogrska dve tretini in Avstrija eno tretino klavne živine. Vzlic temu mora Štajerska dobaviti mesečno 20.000 glav za potrebe dežele in vojaštva, med tem 3000 za vojaštvo izven dežele. Pri oddaji se pa danes ne računa več po številu glav, ampak po teži, pri čemur se računa 280 kg za živo težo živine. Posestnik, ki mora oddati dve glavi živine, mora oddati 560 kg žive teže.

V deželi je danes še 33.000 volov. To število se mora na vsak način ohraniti. Dve- do triletni voli so v različnih okrajih padli za 2—70%, eno- do dveletni voli od 36—74%.

Krav je še 250.000. Ravnatelj Schneider je izračunal, da je potrebno v deželi najmanj 3,582.750 hl mleka na leto. Za to pa je treba 200.000 krav. Moglo bi se torej oddati še 50.000 krav, 33.000 volov, ki se nadomeste z mlajšimi in 10.000 druge živine, skupaj 95.000 glav ali 8000 na mesec. Po tem računu bi torej mogla Štajerska pokrivati ravno še eno leto svojo lastno potrebščino.

Pisatelj priporoča končno, naj se oddaja le starejša, odrasla živina, a mlada živina naj se štedi; starejša živina je težja in izda več nego mlajša, a tudi meso starejše živine je redilnejše.

Ravnatelj Schneider, ki je brezdvomno veščak v svoji stroki, nam je tu podal sliko o stanju živine v deželi, ki je vse prej kot razveseljiva. Saj se to že razvidi iz dejstva, da je teža klavne živine padla od leta 1916 do 1918 za celih 39%. Iz tega sledi, da imamo samo še mlado živino. Ako ravnatelj Schneider priporoča, naj bi se oddajala samo starejša živina, potem je to udarec v vodo. Saj on sam priznava, da starejše živine sploh ni več. Vsaj pri malih in pri srednjih posestnikih ne. Vsekako pa bi bilo želeto, da ravnatelj Schneider naroči svojim nakupovalcem živine, naj štedijo z mlado živino: saj ravno ti gospodarijo po hlevih naših kmetov, kakor svinja z mehóm.

Pravni kotichek.

Ali je veljaven sklep občinskega odbora, da da za saniranje v konkurzu se nahajajoče posojilnice in hranilnice gotov znesek iz občinskih sredstev, če so pri občinski seji glasovali za to tudi občinski odborniki, ki so obenem člani dotične posojilnice?

Razsodba upr. sodišča z dne 15. septembra 1917 št. 24086 se glasi: da. Neveljaven bi bil tak sklep le, če bi se šlo pri dotičnem glasovanju za neposredno osebne zasebne zadeve kakega občinskega odbornika. Tu pa se gre za v občini obstoječo gospodarsko zadrugo.

Kakšno vlogo igra bivši član načelstva zadruga, ki je v likvidaciji, v slučaju pravde zadruga pred sodnijo?

V neki pravdi proti v likvidaciji se nahajajoči zadrugi bi se imeli v dokazno svrhu zaslišati tudi zadnji člani načelstva, ki niso obenem likvidatorji. Vse inštanice razsodijo, da se imajo zaslišati le kot prič. Po § 373, 3, c. p. r. se smejo le likvidatorji zaslišati kot „stranka“ bivši člani načelstva pa kot „priče“.

Književnost.

Osnutek slovenskega narodnega gospodarstva.

Napisal dr. Milko Brezigar. Založila in izdala „Omladina“ v Ljubljani. Natisnila Zvezna tiskarna v Celju. Cena 5 K 50 v. Pričujoča knjižica je dozdej največje delo priznanega našega gospodarskega strokovnjaka. Posvečena je „izvršitelju jugoslovanskega testamenta dr. Antonu Korošču“. Knjiga priča o izvanrednem bogastvu gospodarskega znanja ter poznavanja posebej naših slovenskih gospodarskih razmer. V prihodnji številki bomo govorili o njej obširno. Pripomnimo danes samo, da mora knjigo čitati vsak Slovenec, ki hoče sodločevati v gospodarskih vprašanjih.

Dr. Al. Zalokar: **O ljudskem zdravju.** (Zbirka političnih, gospodarskih in socialnih spisov. Izdala in založila Tiskovna zadruga v Ljubljani. 1. zvezek.) Knjižica mladega našega znanstvenika je z več kot enega stališča zanimiva in jo bo moral vsakdo prečitati, kdor bo hotel imeti besedo pri socialni zakonodaji v bodoči Jugoslaviji. Na podlagi statistike razpravlja pisatelj o plodovitosti in umrljivosti med slovenskim narodom in kaže takorekoč s prstom na dejstvo, da je naravni prirastek Slovencev nezadovoljiv, dasi je plodovitost naroda zadovoljiva. Vzroki velike umrljivosti so različni, a mnogi izmed njih so takšni, da se dajo s poukom in s pametnimi odredbami odstraniti. Veliko važnost za nadaljni razvoj naroda pripisuje pisatelj žalostnemu dejstvu, da število porodov med Slovenci pada. Zanimivo razpravlja pisatelj tudi o vplivu spolnih bolezni na plodovitost, o umrljivosti dojenčev,

o vplivih svetovne vojske ter o socialno-zdravstvenih naših nalogah po vojni.

Zadružne in gospodarske novice.

Koncentracija slovenskega zadružništva. V seji načelstva 19. t. m. je Zadružna Zveza v Celju vsled predloga narodnega sveta sklenila, pooblastiti svoje člane načelstva dr. Božiča, dr. Kukovca in dr. Kalana za pogajanja z drugimi zadružnimi zvezami zaradi najtesnejše koncentracije, predvsem glede skupne denarne centrale slov. zadružništva. S tem je storjen važen korak za zenotenje gospodarstva, ki bode za prehodno dobo morebiti merodajnega pomena.

Slovensko narodno gledališče v Ljubljani se je po dolgi žalostni dobi dne 30. sept. zopet otvorilo. Nabrala se je lepa vsota za njega vzdrževanje in je upati, da ne doživimo več sramote, da bi bili Slovenci v svojem središču brez gledališča.

Skupni narodni svet za Slovence, Hrvate in Srbe se je ustanovil v Zagrebu. V njem so zastopniki vseh v resnici narodnih strank imenovanih narodov. Narodni svet ima med drugimi tudi nalogo, iskati pota in delati načrte za napredek Jugoslovanov na gospodarskem polju.

Za 720 milijonov dolarjev zlata so nabrali glasom poročil časopisov jugoslovanski rojaki v Ameriki ter ga hočejo podariti Jugoslaviji.

Sena so dale po uradnih sestavkih posamezne dežele: Kranjska 204.649 mq, Štajerska 146.856, Istra 29.000, Goriška 11.800, Koroško 117.700 in Dalmacija 2670 mq in to od lanske košnje do aprila t. l.

Centralna banka za obnovitev Primorske se je ustanovila v Ljubljani kot družba z omejeno zavezo. Zavodu, ki naj v vsakem oziru pomaga po vojni prizadetim krajem, so pristopili kot ustanovniki: Zadružna zveza v Ljubljani, Zadružna zveza v Celju, Jadranska banka v Ljubljani, Ljubljanska kreditna banka, Goriška zadružna zveza, I. Hrvaška štediona v Zagrebu, Kmetiska posojilnica v Ljubljani in Pozemkova banka v Ljubljani. Ustanovni kapital znaša 4.000.000 kron.

25.000 vagonov gnoja leži na italijanskem bojišču. Vsled pomanjkanja železnih vozov ni mogoče gnoja nikamor odpeljati in leži popolnoma nepokvarjen na kupih.

Poštni promet med Avstrijo in Rusijo. Navadna in priporočena odprta pisma in dopisnice se odslej naprej morejo pošiljati iz Avstrije v Rusijo in obratno po poti čez Nemčijo. Pri tem veljajo pristojbine svetovnega poštnega društva.

Novi denar v Ukrajini. Kakor poročajo iz Kijeva, pride tam v najkrajšem času nov ukrajinski denar za 2, 10, 100, 500 in 1000 grivov v promet. Griv stane 50 kopejk. Novi denar se izdeluje v Nemčiji.

Tovarno za poljedeljske stroje je kupila kmetijska družba na Zgornjem Avstrijskem. Tovarna bo

zalagala svoje člane s svojimi stroji. Tudi pri nas bi bilo dobro, če bi kmetijska organizacija mislila na lastno tovarno poljedelskih strojev.

Maksimalne cene za malinovec. Glasom odredbe urada za ljudsko prehrano so se radi podraženja sladkorja zvišale cene malinovca iz starega pridelka pri prodaji pri izdelovalcu, veletrgovcu in malem trgovcu za 50 K pri 100 kg. Potemtakem bo cena malinovca v prometu na drobno 670 K za kg.

11 milijonov dobička je napravila letos državna uprava pri prodaji saharina. To je trikrat toliko kot lansko leto. Kakor se vidi, tudi država ne zaostaja za vojnimi dobičkarji.

Višje cene kot pri nas plača žitno-prometni zavod v Galiciji: za 100 kg ječmena 140 kron in za 100 kg ovsu 120 kron. V vseh drugih avstrijskih kromovinah dobe pridelovalci za žito veliko manj in sicer za 100 kg pšenice ali rži všteti premijo 55 do 80 kron in za 100 kg ječmena ali ovsu 50 do 70 kron. Galiciji hočejo z višjimi nakupovalnimi cenami poplačati nekoliko vojne odškodnine, ki jo je povzročila vojna z Rusijo. To je čisto prav. Vendar prav pa ni, da se vsled višjih cen v Galiciji potem v celi Avstriji dražje zaračunava v nadrobni prodaji moka. Že danes mora vsled tega prebivalstvo neposredno plačevati vojno odškodnino. Denarne razlike pri nakupu žita v Galiciji bi morala vlada poravnati iz drugih sredstev, ne pa takoj udariti reveža, ki si že tako težko kupuje vsakdanji kruh.

Cene za železo, ki je stalo pred vojno v palicah 17 K, so do 1. okt. t. l. narasle na 65 K in so sedaj vnovič poskočile na 80 K.

Nemško obrtno kreditno blagajno so si osnovali celjski nemški obrtniki.

Vino v vojaške svrhe so nameravali rekvirirati. Vzeti so hoteli 2 — 3% pridelka. Ker se očitno bliža konec vojne, se bo gotovo ta namera opustila.

Agrarne reforme v Rumuniji. Rumunska vlada je obljubila nadaljno ureditev zemljiškega vprašanja v tem smislu, da bi se poleg dozdajnih 3 1/2 milijonov hektarjev (= 45% vse za obdelovanje sposobne zemlje) prepustilo kmetom še nadaljnjih 1,400.000 ha. Izvedlo bi se to potom kmetijskih zadrug. Vsako posestvo, ki obsega nad 200 ha, bi bilo podvrženo prisilni zakupodaji. Za zakup določeni posestni delež prične z 10% za obdelovanje primerne zemlje in se zviša pri latifundijah na 90%. Tri mesece po razglasitvi nove postave o prisilni zakupodaji morajo posestniki staviti zakupne ponudbe, nakar se zakup izvrši potom zadrug in se določi višina zakupnine. Zakupna doba se določi na pet let; po preteku te dobe lahko v to sposobni kmetje zemljo kupijo.

Blagovni promet Zadružne Zveze v Celju.

Žlindra.

Naročil za jesensko gnojenje ne sprejemamo. Pripomnimo, da Zadružna Zveza v Celju ni več razdeljevalnica za žlindro. Ta posel je poverilo poljedelsko ministerstvo na Štajerskem graški Zvezi.

Kose

7 in 8 pesti imamo sedaj na razpolago. Ker pridejo jako poceni, prosimo takojšnjih naročil. Zložene bodo v zaboje po 100 komadov.

Metlje in krtače.

Ponudila se nam je od naše nakupne družbe na Dunaju večja množina metelj. Reflektanti se naj oglase pri nas. Krtače smo na novo dobili.

Žlice.

Na razpolago imamo od nakupne družbe na Dunaju jeklene in galvanično pocinjene žlice. Prosimo naročil. Dobiti bo tudi vilice in nože.

Špaga in žveplo.

Na razpolago je izvrstna konopljinna špaga za pletenje vrvi in žveplo za sode.

Vabimo na svoj X. redni občni zbor

ki se bo vršil v nedeljo, dne 13. oktobra 1918 ob 2. uri popoldne v zadrugi pisarni v hiši št. 15 v Podčetrtku.

DNEVNI RED:

1. Poročilo načelstva.
2. Poročilo nadzorstva.
3. Odobrenje računskega zaključka in bilanca za upravno leto 1917.
4. Sklepanje o pokritju izgube.
5. Slučajnosti.

Podčetrtek, dne 10. oktobra 1918.

LJUDSKA HRANILNICA IN POSOJILNICA
V PODČETRTRKU.

Dr. Breschar m. p., podnačelnik. V. Čokl m. p., ud načelstva.

